

Mediální manipulace mainstreamových médií

- CZ24 News | 17. března 2020

SVĚT: Politolog Oskar Krejčí ve svém komentáři na příkladech embarga informací o Indii, uhlíkové stopě a nemoci ze zoufalství ukazuje na tendenční výběr zpráv a komentářů především veřejnoprávními sdělovacími prostředky.

Pohled na horší než trapné televizní zpravodajství z Číny, v posledních dnech především v souvislosti s koronavirem, klade otázku, kde může být hranice neschopnosti porozumět problémům těch druhých a kam až může dojít pohrdání obětavou prací. To není výzva přestat se dívat na Českou televizi. Veřejnoprávní média mají stále velkou sledovanost a ten, kdo chce vidět, jaký bude zítra zasvěcený postoj mnohých politiků a kvalifikovaný názor některých sousedů, musí tyto sdělovací prostředky sledovat. Jen je nutné mít kritický odstup založený na odmítnutí liberálních frází o tom, že média jsou svědomím společnosti, ochranou její mravnosti.

Zpozdilá média

Média jsou v kapitalistických podmínkách (a) obchodníky s informacemi, (b) často také aktivisty usilujícími o osobité naladění veřejného mínění a ovlivnění činnosti velkých skupin lidí. Samotný obchod s informacemi vyžaduje co největší sledovanost. Ukousnout si na mediálním trhu kus koláče kdysi znamenalo především vysoký náklad novin, dnes vyžaduje hlavně získat inzerenty v televizi, na internetových stránkách či v novinách. Hodí se také koncesionářské poplatky. Pro aktivistická média, jako je Česká televize – stačí například porovnat podobu zpravodajství o akcích hnutí Ne základnám a hnutí Milion chvilék –, je tu problém. Není totiž snadné vyvážit orientaci na takzvané vlivové osobnosti, které usměrňují skupiny a patří k informovanější části populace, a stále méně vzdělané, emocím podléhající hédonistické vrstvy. U té druhé skupiny, která svým množstvím určuje cenu na mediálním trhu, převládá zájem o katastrofy a násilí, rozmišky mezi známými osobnostmi, neobvyklé zprávy ze zahraničí a bizarní události. Výsledkem je situace, kterou v USA popsala Komise pro svobodu tisku už ve zprávě z roku 1947: „Tisk zdůrazňuje výjimečné spíše než reprezentativní, senzační spíše než důležité.“ [1] Jako by mluvila o mnohých médiích v Česku...

Vztah událostí, médií a liberálních politiků lze manifestovat na dodnes živé migrační krizi. Její počátky byly zřetelně patrné ve statistických přehledech agentury Frontex, což je Evropská agentura pro řízení operativní spolupráce na vnějších hranicích členských států EU. Její výroční zprávy příznačně nazývané *Annual Risk Analysis* uváděly, že k nárůstu nelegální migrace došlo mezi roky 2012 a 2013: v roce 2012 bylo napočítáno 72,4 tisíc ilegálních migrantů do Unie, následný rok to bylo 283,5 tisíc. Zdálo by se, že jen slepý neviděl, že se něco děje. Unijní média, a tudíž ani politici však na tyto analýzy nereagovali. Až rozruch kolem utonulých migrantů v dubnu 2015 – tedy hrůzné barevné obrázky, nikoliv realitu popisující čísla – vedl k tomu, že byl svolán mimořádný summit Evropské unie. Sešel se bez hluboké analýzy příčin této humanitární pohromy a skončil bez rozumných závěrů. Nešťastné zvolání německé kancléřky Angely Merkelové „My to zvládneme!“ přišlo až na konci srpna téhož roku, což vedlo k vystupňování krize a zvýšení zmatků ve sdělovacích prostředcích. K dokreslení kvality práce médií a eurostátníků je vhodné připomenout, že v listopadu roku 2014 papež František v Evropském parlamentu varoval, že se ze Středomořího moře stává hřbitov. Sklidil potlesk – ale činy nenásledovaly. Takto funguje unijní demokracie, její média a politici.

Indické nepokoje

Mediální manipulaci prostřednictvím výběru informací lze ukázat na porovnání toho, jak pokrývala Česká televize loňské manifestace v Hongkongu a ty letošní v Dillí. V indickém hlavním městě bylo v posledních týdnech na ulici ubito několik desítek lidí. V Indii stejně jako v Hongkongu bylo u pramene bouří legislativní téma. V tomto největším demokratickém státě na světě byl 11. prosince minulého roku přijat dodatek k zákonu o nabývání indického občanství pro migranty ze zahraničí (*Citizenship Amendment Act*). Dodatek se týká příslušníků náboženských skupin z Pákistánu, Bangladéše a Afganistánu, které jsou ve své domovině pronásledovány. Má ale nemalou vadu na kráse: nabytí občanství neumožňuje muslimům. Aby nedošlo k nedorozumění, Indie neleží ve střední Evropě, kde by příchod muslimů znamenal změnu kulturního vzorce bytí. V Indii žije přibližně 172 milionů muslimů, což představuje 14,2 % obyvatel. Pro srovnání a nápravu hollywoodského obrazu této země: 0,7 % obyvatel Indie, konkrétně 8,4 milionů, se hlásí k buddhismu.

V poslední únorový den byl počet zabitých při sporech o dodatek k zákonu o občanství v Indii odhadován na 69 lidí. Jak by reagovaly české veřejnoprávní sdělovací prostředky, takzvaní demokratičtí politici a na rozpočtech různých států parazitující nevládní organizace, kdyby se něco takového stalo v Číně?

Do třetí dekády 21. století vstoupí lidstvo v situaci, kdy nejvýbušnější politickou směs představuje koktejl nacionalismu a náboženských predsudků. Onen problematický dodatek k zákonu o občanství prosadila v parlamentu Indická lidová strana (Bharatiya Janata Party, BJP), která s převahou zvítězila v loňských květnových volbách do dolní komory parlamentu: obsadila 303 z 545 křesel. Že je to jen okrajová záležitost nehodná zájmu českých médií? BJP má 180 milionů členů, tedy přibližně dvakrát víc než Komunistická strana Číny či devětkrát víc než slavná, dnes sociálnědemokraticky laděná strana Indický národní kongres. Uvedený počet členů činí z BJP největší politickou stranu na světě. Dala Indii současného prezidenta i premiéra. Je to pravicově populistická strana, která se hlásí ke konzervatismu a hinduistickému nacionalismu. Hinduistů v Indii žije 966 milionů, což představuje 79,8 % obyvatel.

Netřeba propadat iluzím o jednoduchém vývoji v Indii. V komentáři psaném 8. března je vhodné připomenout, že Indie je v řadě výzkumů, například Thomson Reuters Foundation či Armed Conflict Location & Event Data Project, uváděna na prvním či druhém místě v množství případů sexuálního násilí páchaném na ženách. Německý Heidelberger Institut für Internationale Konfliktforschung ve své poslední zprávě *Barometr konfliktů* (zpracované ještě před vypuknutím současných bouří) uvádí celkem 22 případů, které se týkají Indie. V tomto výčtu dva konflikty, a to s Pákistánem plus vnitrostátní spor mezi vládou a Naxaliti, hodnotí na úrovni 4, tedy „omezená válka“, a deset konfliktů na úrovni 3, tedy „násilná krize“. Přitom podle seriózních prognóz by se v tomto století měla Indie stát nejlidnatější zemí světa s ekonomikou silnější než má Evropská unie.

Předstírané starosti

Až trochu poleví hysterie kolem koronaviru, v Evropské unii se do popředí opět dostane takzvaný zelený úděl. Toto módní sousloví, které přímo odkazuje na Nový úděl amerického prezidenta Franklina Roosevelta a nepřímo na britské ekologické programy, má nadějnou budoucnost. Nejde o to, že úkol zlepšit životní prostředí je nesmírně významný. Budoucnost mu zajistí vypsání nejrůznějších dotací a grantů, které dají vybraným firmám a lobbistům novou naději na dolování veřejných prostředků. Ti se postarají o slávu zeleného údělu – i o jeho nasměrování do předem ideologicky vymezeného koryta.

Je samozřejmě správné požadovat zmenšení „uhlíkové stopy“, což je další nové jazykové spojení předhozené médiím. Jenže, nesouvisí velikost uhlíkové stopy například se zbytečnými či špatně vedenými válkami západních zemí? Podle zprávy amerického Watsonova institutu z Brown University *Spotřeba paliva Pentagonem, změna klimatu a náklady války* z poloviny loňského roku, v období od 11. září 2001 do roku 2017 včetně činily emise zapříčiněné Pentagonem 1212 milionů tun skleníkových plynů (v ekvivalentu CO₂, CO₂e). Během „války proti terorismu“ v hlavní zóně operací od Afganistánu po Sýrii měly v tomto období operace Pentagonu za následek vypuštění více než 400 milionů tun CO₂e. Jen v samotném roce 2017 byly emise Pentagonu 59 milionů tun CO₂e, což znamená, že byly větší než uhlíková stopa Švédska či Dánska. Pro srovnání: Česko vyprodukovalo v roce 2017 o něco víc než 130,5 milionů, Slovensko 43,5 milionů tun, Evropská unie jako celek 4 483,1 milionů tun CO₂e. To vůbec neznamena, že je třídění odpadků zbytečné.

Mainstreamová média jsou zbabělá a reagují s velkým zpožděním. A nejde jen o migrační krizi či uhlíkovou stopu. Obdobně slepé jsou dnes tyto sdělovací prostředky ve vztahu k „nemoci ze zoufalství“ (*diseases of despair*). Takto se označuje soubor nemocí z drogové závislosti, alkoholu a sebevraždy. Že se jedná o statistickou hříčku? Nemoci ze zoufalství v USA narůstaly od začátku nového milénia mezi bílými dělníky středního a vyššího věku, od roku 2010 následoval růst mezi Hispánci a od roku 2014 mezi černochy. Nárůst je patrný v Kanadě, Austrálii, Velké Británii a Irsku. A stoupající množství nemocných ze zoufalství přechází v růst „úmrtí ze zoufalství“ (*deaths of despair*) – od roku 2015 včetně po tři roky (novější údaje zatím nejsou k dispozici) klesá ve Spojených státech průměrný věk dožití. Zcela nezávisle na koronaviru.

Vybrané tři příklady ignorantství médií by bylo možné doplnit o mnoho dalších neprodejných či v důsledku ideologických předsudků zavržených pozoruhodných informací. Význam informace a kvalita její interpretace přímo závisí na začlenění popisované události do komplexní reality; není možné bez újmy na zdraví pečovat o jednu část života a zanedbávat druhou. Na poslance, kteří hlasují pro zákaz klecového chovu slepic, by byl lepší pohled, kdyby zároveň nehlasovali pro zcela zbytečné navyšování vojenského rozpočtu a neplédovali pro nákup předražených, často zbytečných zbraní.

Je samozřejmě nesmysl požadovat po novinářích, aby ke své práci přistupovali jako pochybující a stále hledající vědci. Čtenář by ale také neměl od novinářů očekávat, že mu zjeví pravdu, která nemá tržní hodnotu. „Chyby“ ovšem dělají především vedoucí pracovníci redakcí a veřejnoprávních sdělovacích prostředků. Dobrých autorů není v Česku málo. O současné době vypovídá, že pravděpodobně žádné noviny a určité žádné veřejnoprávní sdělovací prostředky nepřinesly tak brzy a tak dobrou analýzu slovenských voleb, jakou poskytl blogger Vlk na serveru KOSA NOSTRA. V této chvíli tedy nezbyvá než povzbudit skepsi veřejnosti vůči hlavnímu mediálnímu proudu. A dát na zvážení levicovým intelektuálům, zda je slušné spolupracovat s Českou televizí před tím, než tam dojde k zásadní změně ve prospěch seriózního výběru informací a jejich komentování s využitím demokratické diskuse.